

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Vzdělávací seminář v rámci projektu
Zvýšení konkurenceschopnosti chovu koní 2.
registrační číslo: 13/018/1310b/252/000486
realizovaného pod opatřením I.3.1. Další odborné vzdělávání a informační činnost, v rámci
programu rozvoje venkova ČR

Téma:

PASTEVNÍ ODCHOV, OBNOVA PASTVIN A PASTEVNÍCH AREÁLŮ

Autor textu: Doc. Ing. Iva Jiskrová, Ph.D.

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPLOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Koně jsou chováni a odchováni buď stájově nebo pastevně. Pastevní chov a odchov závisí na délce vegetačního období. V klimaticky mírném pásmu jsou koně chováni a odchováni pastevně pouze 5 až 6 měsíců v roce. Ve zbývající části roku jsou chováni stájově.

Aby mohl pastevní chov plnit obě zmíněné funkce, musí být správně zvoleno stanoviště, kam umístit pastevní objekt a jak ho vybudovat.

Význam pastvy pro hříbata a mladé koně

Kůň je svým původem stepní lichokopytník, pro kterého je dostatek pohybu životní nutností. Z tohoto důvodu je dlouhodobý pobyt koně na pastvě a poměrně velká rozloha pastviny tím nejvhodnějším a nejfyziologičtějším prostředím pro jeho vývoj.

Pohybem sílí kostra, vazy, šlachy a svalstvo. U dostihových koní a koní jezdeckých (resp. kočárových) plemen se vytváří správný pohybový stereotyp, který podmiňuje pozdější výkonnost. Pobyt na pastvě, zejména dlouhodobý a za každého počasí zvyšuje odolnost koní (zesiluje jejich imunitní systém). Pohyb hříbat na pastvině je zvlášť důležitý pro získání pevné konstituce, tedy pevné kostry, mohutného svalstva, pro posílení nervové soustavy, zvýšení odolnosti kůže a její tepelně regulační funkce, zintenzivnění výměny látkové atd., tedy vesměs faktorů podmiňujících výkonnost koně. Možnost volného pohybu na pastvině je nejvýznamnějším kladným vnějším ovlivněním funkční činnosti organismu zvířete, kterou žádný jiný pohyb plně nenahradí.

Pastevní porost je nejpřirozenějším zdrojem výživy koní. Jeho pozitivní účinek se projeví zejména tehdy, má-li vyrovnaný poměr živin a botanické složení odpovídající požadavkům koní na zastoupení minerálních látek, vitaminů a preferovaných rostlin.

Pastevní od chov má značný význam i z ekonomického hlediska, protože využitím pastevních ploch a zelené píce se celkově sníží náklady na chov koní.

Podmínky pro výběr stanoviště pro pastvu koní

Pro založení pastvin pro koně a vybudování pastevního střediska je vhodný:

- terén s vyváženou půdní bilancí
- terén s vyváženou přirozenou vodní bilancí v oblastech s dostačujícími srážkovými poměry
- terén s přirozeným vodním zdrojem pro napájení
- terén přirozeně členěný s možností využít živých plotů a lokálního zastínění
- terén s přirozenou cirkulací
- oblast s dostatečnou plochou pastvin pro zajištění výživy a pohybu koní.

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPLOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Pro založení pastvin pro koně jsou nejvhodnější půdy:

- s dobrou půdní strukturou a dobrým vodním režimem,
- s poměrně vysokým přirozeným obsahem Ca a P,
- s přirozenou hloubkou orniční vrstvy,
- s půdní reakcí blízkou neutrální (pH 6,7 až 6,9),

Nevhodné půdy jsou:

- Těžké jíly s tendencí zadržovat v zimním období srážkovou vodu
- Mimořádně lehké, písčité půdy trpící letními přísušky
- Půdy s nevhodným pH – příliš kyselé, příliš alkalické

Spolu s rozlohou pastevních oplůtků je nejvýznamnější faktorem funkce pastviny pro koně kvalita pastevního porostu. Její podstatou je dobře utužený drnový systém pastviny. Z tohoto důvodu je důležitá prátotechnika při založení pastviny pro zapojení pastevního drnu. Ta má následující zásady založení dobrého pastevního drnu:

1. Radikální obnova pastevního drnu

- hluboké zaorání vegetačního krytu co nehlouběji a jeho překrytí vrstvou ornice,
- předseťová příprava a zasetí pastevní směsi odpovídajícího složení,
- utužení pastevního povrchu válením těžkým vále,
- krátkodobé přepasení vzrostlého prvního porostu větším stádem skotu,
- ošetření pastevního porostu po přepasení, případně opětovné uválení těžkým vále,
- dlouhodobé přepasení dalšího pastevního porostu menším stádem skotu,
- osazení pastviny stádem odčervěných koní, případně koní a skotu a pravidelné střídání pastevních cyklů s ošetřováním pastviny a obdobím obrůstání porostu.

2. Postupná obnova pastevního drnu

- Povrchový přesev – rozrušení povrchové vrstvy drnu prutovými branami a povrchové rozmetání osiva s následným zaválením
- Štěrbínový dosev – vytvoření štěrbin diskovým ústrojím a zasetí osiva do štěrbin (samozavření, uválení)
- Pásový přisev – vyfrézování pásu – brázdy a povrchová setba směsi do brázdy s následným uválením

Botanické složení pastevního porostu

Botanické složení pastevního porostu je ovlivněno stanovištěm (půdní reakcí a obsahem makroprvků), dispozicí a složením pastevní směsi. V pastevním porostu pro koně převládají nízkorostoucí trávy, především **lipnice obecná**, **lipnice luční**, **kostrava luční**, **kostrava červená**, **sveřep bezbranný**, **psárka luční**, **jílek ozimý**, **bojínek luční**, **srha laločnatá**.

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPLOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Biologickou hodnotu pastevního porostu pro koně zvyšuje výskyt motýlokvětých – **jetel plazivý, štírovník obecný, štírovník růžkatý, vičenec ligrus** a bylin – **kontryhel obecný, jitrocel kopinatý, řebříček obecný, koprník úzkolistý, smetánka lékařská.**

Nejvhodnější složení pastevního porostu je 70 - 80 % trav, 20 - 25 % motýlokvětých rostlin, 5 % aromatických bylin.

Výměra pastviny

Pastvina pro koně má význam nutriční a prostorový. V chovu koní speciálních plemen je minimální potřeba plochy na 1 koně v hřebčíněch 1ha. Ostatní plemena nemívají k dispozici tak velké plochy, představuje to 0,5 – 0,7 ha na 1 koně.

Obecně platí zásada: čím menší výměra pastviny na 1 koně, tím větší potřeba organizovaného pohybu koní zejména v období odchovu. V odchovu hříbat je potřeba pastevní plochy pastviny následující:

Odstávčata	0,17 ha/1 kus	6 ks/ha
Ročci	0,33 ha/1 kus	3 ks/ha
2 – 3letí	0,50 ha/1 kus	2ks/ha

Oplocování pastvin pro koně

Při oplocování pastvin pro koně je důležité vhodně využít terénní členitosti a přirozeného vegetačního krytu (stromy, keře). Podle terénní členitosti je možné vytvořit oplůtky různé velikosti. K oplocení pastvin jsou nejvhodnější dřevěné kůly a tyčovina. Dřevěné kůly mají zpravidla výšku 150 až 160cm nad zemí (absolutní minimum je 130 cm). Obvykle bývají dvojité - spodní ve výšce 70 cm od země, horní minimálně ve 130 – 140cm. Poníci a hříbata se často umí protáhnout malými mezerami, proto je lépe přidat ještě třetí nebo čtvrtou tyč. **Průhonové cesty v pastevním areálu musí mít šířku 6 – 8 m.**

Dřevěné oplocení je nejčastěji konzervováno minerálními solemi a kreozotem. Mnohé hřebčiny využívají pro oplocení místní zdroje (vyřazené železniční pražce, kamenné zdi) nebo nechávají zarůst dřívější oplocení do keřů (živé ploty). Jinou možností oplocení pastvin jsou kovové sloupky a tyče. Kamenné zídky jsou sice vhodné, ale potřebují častou kontrolu, zvláště po tuhé zimě, kdy může být malta poškozena mrazem.

Oplocení dráty (lanky) je výhodné jen tehdy, pokud je užít správný druh. Použijeme silné pozinkované lanko s kulatým průřezem, v žádném případě tenký nebo dokonce ostnatý drát, králíčí pletivo nebo pletivo s oky.

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPLOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Aby oplocení plnilo svůj účel a zároveň bylo bezpečné, musí být jednotlivé dráty nataženy vodorovně a měly by procházet otvory v jednotlivých kůlech. Pevné vypínací kůly by měly být rozmístěny v pravidelných vzdálenostech. Je nutné pravidelně kontrolovat, zda lanka nejsou prověšená, nebo přetrhané konce nejsou uvolněné z kůlů, nebo zda nejsou spadlé vypínací tyče. Je-li konec každého lanka upevněn v oku na koncovém kůlu, můžeme ho čas od času upevnit.

Často používanou variantou především u menších chovů jsou speciální **elektrické ohradníky** pro koně. Vodivý drát je v případě ohradníku pro koně nahrazen dobře viditelnou vodivou páskou (šířka minimálně 2 – 4 cm) tak, aby ji kůň viděl a respektoval. Pásku s vodiči lze upevnit buď na umělohmotné spojky ve vzdálenostech 4 m o výšce 1,2 m jednořadě na nejvyšší úchyt nebo u klisen s hříbaty dvouřadě ve výšce 0,7 a 1,2 m. Další možností je upevnění pásky na dřevěné sloupky opatřené speciálním izolátorem. Zdroje impulzů jsou napájeny akumulátorem nebo ze sítě 220 V nebo solárním článkem nebo jsou s kombinovaným napájením. Zdroje impulzů jsou obvykle dimenzovány na 15 – 30 km ohrad.

Branky jsou dalším zabezpečovacím faktorem. Jediným kritériem je, aby je mohl člověk snadno otevřít a zavřít, ale nemělo by se to podařit koni. Nejlepší je branka s pěti břevny, sahající těsně nad zem, která se při otevření volně otáčí v pantech. Zasouvací volné tyče a závěsné branky patří k levnějším alternativám.

Pastevně technická zařízení

Pastevní oplůtky jsou vybaveny:

1. napajedly,
2. přístřešky,
3. příkrmístem pro příkrmování hříbat a mladých koní koncentrovanými krmivy nebo ovsem,
4. příkrmístem pro umístění minerálních směsí nebo minerálních lizů.

Napájení koní na pastvině

Koně na pastvině musí mít bezpodmínečně snadný přístup k dostatečnému zdroji čerstvé vody. Kůň vypije v průměru 35 litrů vody denně, avšak v horkém období spotřeba stoupá nad 50 litrů. Jestliže je k dispozici tekoucí voda, musíme zajistit přístup, který by měl být mírně svažité.

Pokud jsou břehy strmé nebo blátivé, je bezpečnější je oplotit a na pastvinu umístit koryto na vodu a vodu do něj přivést. Stojaté nádrže a rybníčky je třeba vždy oplotit, stojatá voda je pro napájení koní zcela nevhodná.

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPLOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Nejlepší typ nádrže na vodu je koryto napojené trubicí na zásobník, kde je přítok vody regulován kohoutkem nebo automatickou záklopkou.

Jestliže není k dispozici zdroj vody přímo na pastvině, nádrže je nutno plnit dováženou vodou z cisteren, případně používat pro napájení přímo speciálně upravené cisterny s napáječkami. Voda pro napájení koní z každého zdroje (potok, pramen, studna, vodovodní řád) musí být zcela nezávadná, musí splňovat normy pro pitnou vodu.

Vědro je k napájení koní na pastvině naprosto nevhodné. Kůň snadno vypije celý obsah najednou a může jej také snadno převrhnout nebo poškodit. Je nutná pravidelná kontrola napájení.

Organizace pastvy koní

Pastviny slouží chovu a odchovu klisen s hříbaty, odstávčat, mladých koní, klisen bez hříbat. Nej kvalitnější pastevní oplůtky jsou určeny klisnám s hříbaty, odstávčatům a mladým koním. Klisny po odstavu a jalové klisny jsou umístěny na pastevních oplůtkách s nejméně kvalitním porostem.

Přechod ze stáje na pastvinu s sebou přináší dramatickou změnu krmiva. Střeva koní jsou komplikovaná a náhlá změna složení krmiva jim nedělá dobře. Může dojít ke kolikám, často s život ohrožujícími následky. **Proto je třeba koně na potravu na pastvě navykat pomalu.** Jednou z možností je sekat pastevní trávu a týden před vyvedením na pastvinu ji přidávat ke krmivu ve stáji. Druhou možností je pouštět koně na pastvinu nejdříve jen na několik hodin a tuto dobu prodlužovat postupně.

Pastevní období začíná v našich podmínkách zpravidla po 20. dubnu a končí v první polovině nebo koncem října. Délka pastevního období je tedy 150 – 170 dnů plné výživy koní.

Pastva musí být organizována tak, aby byla zachována pravidelná rotace oplůtek. Délku pobytu na pastevním oplůtku určuje především sezónní dynamika obrůstání porostu. V jarním a časném letním období jsou cykly kratší, v pozdním pastevním období se prodlužují. Za ideální počet dní pobytu na 1 oplůtku možno považovat 12 až 18 dnů. Pastvina má dostatek klidu před dalším spásáním.

Stádo koní na pastvině je možné doplnit stádem skotu. Nejvhodnějším k tomuto účelu jsou masná plemena skotu. Doporučený poměr koní ke skotu je 2:1. Pastva skotu s koňmi pomáhá lépe využít pastevní porost. Mimoto zvyšuje kvalitu drnu rozdílným spásáním a sešlapáváním.

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPLOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Pro zdravý odchov hříbat a mladých koní je důležitý co nejdelší pobyt na pastvině. V letním období je praktikována celodenní pastva. Při ní jsou koně cca 20 hodin na pastvině. Ve stáji pobývají zpravidla v době nejintenzivnějšího slunečního svitu. Tehdy se provádí účinnější kontrola zdravotního stavu a veterinární zákroky. Klisny bez hříbat zůstávají na pastevním porostu nepřetržitě.

Od začátku pastevního období je nutno klisny s hříbaty ve skupinách navyknout na pastvu a zajišťovat dostatečnou dobu pobytu na pastvě. Matky s hříbaty mají mít nekvalitnější pastviny, řádně ošetřované. I při dobré pastvě je nutno zajistit pravidelné krmení jádra, minimálně dvakrát denně. Hříbata je nutno naučit k jádru vázat, nejlépe vedle matek.

V chovech, které mají dostatečnou plochu pastvin, je výhodné v letním období přejít na režim noční pastvy. Prodlouží se tím doba pobytu na pastvě mimo letní vedra ve dne, zvýší podíl zelené píče v krmné dávce, je zajištěn optimální pohyb na zdravém vzduchu a organismus hříbat se otužuje. S noční pastvou je možno začít již před odstavem a pokračovat u všech dalších věkových kategorií.

Ošetřování pastvin

Ošetřování pastevního porostu má zpravidla fázi před spásáním, fázi v průběhu pastevního období a fázi po ukončení pastevního období.

Charakteristickou činností pro fázi před pastevním obdobím jsou analýzy půdních vzorků pastviny. Na základě těchto analýz je prováděno přihnojení pastevního porostu tak, aby jím byly doplněny především ty živiny a minerální, kterých je nedostatek na počátku vegetace. V případě potřeby je přisévána pastevní směs nebo její mizející komponenty.

Na začátku pastevního období je rovněž nutné zkontrolovat oplocení, zdroj vody a výskyt jedovatých rostlin. Jedovaté rostliny je nutno odstraňovat nejen ve výběhu, ale i za plotem, kam mohou koně dosáhnout. Ačkoliv většina jedovatých rostlin má nepříjemnou chuť, koně si na ně mohou zvyknout a dokonce je vyhledávat. Jakmile jsou koně po několika měsících pobytu ve stáji vypuštěni na pastvu, často spásají ochotně vše včetně jedovatých rostlin. K prevenci proti tomuto nebezpečí patří týdenní kontrola pastvin včetně spasených ploch. Pozornost přitom věnujeme právě výskytu jedovatých rostlin. Vyrýpáváme je a pálíme. V boji proti nim můžeme použít i herbicidy. Musíme si však uvědomit, že jejich účinek není okamžitý a navíc trvá poměrně dlouho. Pastvinu po tuto dobu nesmíme používat. Mezi nejnebezpečnější **jedovaté rostliny** patří přeslička rolní, rulík zlomocný, tis černý, skočec obecný, akát bílý, krušina řesetlaková, dub, javor červený, ptačí zob obecný, starček hajní, kozinec sladkolistý, bohlav, oleandr, štědřenec, čirok obyčejný, pryskyřník, hasivka, třezalka, vlnice.

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPILOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Během pastevního období spočívá ošetřování pastvin v ošetření pastevního oplůtku po každém pastevním cyklu.

Ošetření má následující součásti:

- posekání a odklíz nespasených míst,
- rozsmýkování výkalů,
- přihnojení (nejlépe kompostem) v případě potřeby doplnění živin.
-

Na konci pastevního období se ponechá pastvina v klidu. Opravuje se oplocení a pastevně technická zařízení. Toto období je ideální pro zahájení radikální obnovy pastevního drnu.

POUŽITÁ LITERATURA

- DUŠEK, J. Chov koní. 1. vyd. Praha: Brázda, 1999. 350 s. ISBN 80-209-0282-1.
- DUŠEK, J. Chov koní. 2. vyd. Praha: Brázda, 2007. 400 s. ISBN 978-80-209-0352-5.
- DUŠEK, J. Chov koní v Československu. 1. vyd. Praha: Brázda, 1992. 173 s. ISBN 80-209-0168-X
- FLADE, J.E. a kol. Chov a športové využitie koní: Bratislava: Príroda, 1990. 451 s. ISBN 80-07-00252-9
- KOUBEK, K. Speciální zootechnika - chov koní. Praha: SZN, 1957. 1031 s.
- MISAŘ, D., JISKROVÁ, I. Chov a šlechtění koní. 1. vyd. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2001. 170 s. ISBN 80-7157-510-0.
- MISAŘ, D. a kol. Chov koní. 1. vyd. Brno: VŠZ, 1992. 103 s. ISBN 80-7157-031-1.
- MEYER, H., COENEN, M. Krmení koní : současné trendy ve výživě. 1. vyd. Praha: Ikar, 2003. 254 s. ISBN 80-249-0264-8.

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPILOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Příklady rostlin vhodných pro obnovu pastvin pro koně:

Bojíněk luční

Jílek ozimý

Kostřava luční

Lípnice obecná

Psárka luční

Srha laločnatá

Sveřep bezbranný

Jetel plazivý

Kontryhel obecný

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPLOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí

Příklady jedovatých rostlin - nežádoucí výskyt na pastvinách:

Čirok obecný

Přeslička rolní

Pryskyřník

Bolehlav

Hasivka

Kozinec

Rulík

Starček hajní

Třezalka

SVAZ CHOVATELŮ ČESKÉHO TEPLOKREVNÍKA

U hřebčince 479, 397 01 PÍSEK, IČO: 60161370

E-mail: info@schct.cz, www.schct.cz, tel.: 382 224 144